

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

03.06.2022. Nr. 1.7-2/522

Uz 11.05.2022 Nr. GT2022-25n

SIA “Grant Thornton Baltic”

Mārupes novada pašvaldībai

Par SIA “Babītes siltums”

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir saņēmusi Mārupes novada pašvaldības (turpmāk – Pašvaldība) piesaistītā konsultanta SIA “Grant Thornton Baltic” (turpmāk – GTB) sagatavoto līdzdalības izvērtējumu SIA “Babītes siltums” (turpmāk – BS) un lūgumu sniegt KP atzinumu.

Priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā ir noteikti Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88. panta pirmajā daļā, proti, tiek novērsta tirgus nepilnība, radītas preces vai pakalpojumi vai pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Savukārt, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt minētā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus, publiskai personai ir nepieciešams veikt paredzētās rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, t.sk. ietekmes uz konkurenci izvērtējumu un iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu, kā arī konsultēties ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošajām biedrībām vai nodibinājumiem.

GTB ir veikusi VPIL 88. panta otrajā daļā paredzēto BS rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, kā arī konsultējusies ar komersantus pārstāvošo nevalstisko organizāciju Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru (turpmāk – LTRK), saņemot tās atzinumu. Līdz ar to, KP sniegs atzinumu par veikto izvērtējumu.

LTRK ieskatā, Pašvaldība ar savu līdzdalību kapitālsabiedrībā nodrošina pakalpojumus, kas ir svarīgi Pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai, un tās līdzdalība kapitālsabiedrībā ir jāsaglabā, taču vienlaikus LTRK aicina Pašvaldību rūpīgi izvērtēt, vai kādu no tās sniegtajiem pakalpojumiem nav iespējams nodot sniegšanai privātā sektora pārstāvjiem. LTRK ieskatā, namu apsaimniekošanas pakalpojumu segmentā ir pietiekams privātā sektora komersantu īpatsvars, lai BS šādus pakalpojumus nesniegtu. Kā arī, izvērtējot BS un SIA “Mārupes komunālie pakalpojumi” sniegtos pakalpojumus, LTRK secinājusi, ka abas no kapitālsabiedrībām lielākoties sniedz līdzīgus vai vienādus pakalpojumus dažādās novada vietās, tāpēc, lai uzlabotu kapitālsabiedrību pārvaldību, vienādotu darbības principus, optimizētu administratīvos resursus un izmaksas, vienādotu pakalpojumu sniegšanas tarifus, LTRK aicinājusi Pašvaldību izvērtēt jautājumu par abu kapitālsabiedrību apvienošanu vienā kapitālsabiedrībā.

Pašvaldība ir 100 % BS kapitāla daļu turētāja. Saskaņā ar BS Vidēja termiņa attīstības stratēģiju 2021.–2026. gadam BS sniedz šādus pakalpojumus:

- siltumenerģijas ražošana un piegāde;
- ūdens ieguve, attīrīšana un piegāde;
- notekūdeņu savākšana un attīrīšana;
- notekūdeņu savākšana un pārsūkņēšana;
- nekustamā īpašuma pārvaldīšana.

BS apkalpotā teritorija ir Babītes pagasts un Salas pagasts. Lielāko daļu no saviem pakalpojumiem BS veic Salas pagasta Spuņciemā un Babītes pagasta Piņķu, Babītes, Priēžciema un Spilves ciemos. BS pakalpojumu sniegšana ir ģeogrāfiski ierobežota, ņemot vērā sniedzamo pakalpojumu raksturu. Līdz ar to par iespējamo ģeogrāfisko tirgu izvērtējuma ietvaros tiek uzskatīts Salas un Babītes pagasts.

Izvērtējumā BS sniegtie pakalpojumi ir klasificēti divās grupās: pamatpakalpojumi (nodrošina lielākus BS ieņēmumus, un patērē būtiskākos BS resursus) un papildpakalpojumi (pārējie BS sniegtie pakalpojumi).

BS pamatpakalpojumi:

- siltumapgāde;
- ūdensapgāde;
- kanalizācija;
- namu apsaimniekošana.

BS papildpakalpojumi:

- nelieli remontdarbi;
- elektriķa pakalpojumi;
- santehniķa pakalpojumi;
- kravas automašīnas un traktora pakalpojumi;
- zāles pļaušana;
- lielgabārīta atkritumu savākšana un nodošana pārstrādei.

BS 29.05.2020 apstiprinātajos statūtos¹ atbilstoši NACE klasifikatoram norādīti šādi darbības veidi:

- 1) tvaika piegāde un gaisa kondicionēšana (35.30);
- 2) ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde (36.00);
- 3) notekūdeņu savākšana un attīrīšana (37.00);
- 4) nekustamā īpašuma pārvaldīšana par atlīdzību vai uz līguma pamata (68.32);
- 5) ēku uzturēšanas un ekspluatācijas darbības (81.10).

1. BS pamatpakalpojumi

1.1. Siltumapgāde

Izvērtējumā norādīts, ka siltumapgādes nodrošināšana ir uzskatāma par Pašvaldības autonomo funkciju, pamatojoties uz likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 1. punktu. BS siltumapgādes pakalpojumus sniedz Mārupes novada Babītes pagasta Piņķu ciemā, nodrošinot siltumapgādes pakalpojumu 21 ēkai, t.sk. 9 iestādēm/ uzņēmumiem. 2020. gadā ir izbūvēta jauna pilnībā automatizēta katlumāja Piņķos, ar kopējo jaudu 4MW. Kurināmā veids – dabasgāze. Ievērojamas investīcijas BS laika periodā līdz 2028. gadam netiek plānotas.

Izvērtējumā norādīts, ka nav pieejama informācija, ka kāds pakalpojumu sniedzējs būtu izrādījis vēlmi pārņemt šo pakalpojumu sniegšanu Babītes pagastā.

Saskaņā ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas tīmekļa vietnē publiski pieejamo komersantu reģistru², BS nodrošina siltumenerģijas pārvadi un sadali (licence

¹ SIA “Babītes siltums” 29.05.2020. apstiprinātie statūti, <https://babitesiltums.lv/wp-content/uploads/2020/10/Stat%C5%ABti.pdf>

² <https://www.sprk.gov.lv/content/pakalpojumu-sniedzeji-4>

Nr. E23081), siltumenerģijas ražošanu (licence Nr. SR0015) un siltumenerģijas tirdzniecību (licence Nr. ST0004).

Attiecībā uz siltumenerģijas ražošanas, pārvades, sadales un tirdzniecības pakalpojumiem, KP norāda, ka saskaņā ar Enerģētikas likuma 51. panta pirmo daļu pašvaldības, veicot likumā noteikto pastāvīgo funkciju, organizē siltumapgādi savā administratīvajā teritorijā, kā arī veicina energoefektivitāti un konkurenci siltumapgādes un kurināmā tirgū³. Tā kā centralizētā siltumapgāde (pārvade un sadale) un siltumenerģijas ražošana un tirdzniecība ir atsevišķi pakalpojumi, KP secina, ka centralizētās siltumapgādes pārvades un sadales pakalpojumu sniegšanas tirgū vēsturiski var būt izveidojies dabiskais monopols, kas izskaidrojams ar infrastruktūras izveidi un uzturēšanu un šo pakalpojumu sniegšanas tirgū vairāku konkurējošu tirgus dalībnieku darbība var nebūt iespējama un nebūtu lietderīga. Līdz ar to, KP atzīst, ka BS sniegtie pamatpakalpojumi – siltumenerģijas pārvade un sadale – ir atzīstami par stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punkta izpratnē.

Attiecībā uz siltumenerģijas ražošanas un tirdzniecības pakalpojumu sniegšanu, izvērtējumā nav sniegta informācija par citiem tirgus dalībniekiem⁴, kas nodrošinātu šos pakalpojumus konkrētajā teritorijā. Tādējādi, ja konkrētajā teritorijā nav citu tirgus dalībnieku, kas nodrošinātu siltumenerģijas ražošanas un tirdzniecības pakalpojumus, pirmšķietami var secināt, ka atbilstoši VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punktam BS, nodrošinot siltumenerģijas ražošanu un tirdzniecību, novērs tirgus nepilnību. Tomēr KP norāda, ka šo pakalpojumu sniegšanas tirgū potenciāli ir iespējama konkurence, tādējādi gadījumā, ja šo pakalpojumu sniegšanas tirgū vēlētos ienākt privātie tirgus dalībnieki, BS atbilstoši Enerģētikas likuma 48. un 49. pantam būs jānodrošina iespējas arī citiem, t.sk. privātajiem tirgus dalībniekiem realizēt to saražoto siltumenerģiju.

1.2. Ūdenssaimniecība (ūdensapgāde un kanalizācija)

Ūdensapgādes un kanalizācijas nodrošināšana ir uzskatāma par Pašvaldības autonomo funkciju, pamatojoties uz likuma “Par pašvaldībām” 15. panta pirmās daļas 1. punktu.

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus BS sniedz, pamatojoties uz starp Babītes novada pašvaldību un BS 30.03.2010. noslēgto Līgumu par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu un 30.12.2021. starp Mārupes novada pašvaldību un BS noslēgto Vienošanos Nr. 5 (spēkā līdz 31.12.2022.), kas piešķir tiesības BS sniegt pakalpojumus kā ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējam Piņķos, Babītē, Spilvē, Priežciemā un vietās, kur izbūvēta Pašvaldībai piederoša ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūra.

Izvērtējumā norādīts, ka nav pieejama informācija, ka kāds pakalpojumu sniedzējs būtu izrādījis vēlmi pārņemt šo pakalpojumu sniegšanu konkrētajā teritorijā. Ievērojot ūdenssaimniecības pakalpojuma specifiku un dabīgā monopola raksturu, konkurence nav konstatēta – katrs ūdensapgādes komersants sniedz pakalpojumus savā tīkla apkalpošanas zonā.

BS pati neveic notekūdeņu attīrīšanu, bet savāktos notekūdeņus pārsūknē attīrīšanai SIA “Jūrmalas ūdens”. BS uztur asenizācijas pakalpojumu sniedzēju reģistru. Pati BS nesniedz asenizācijas pakalpojumus, kā arī nepieņem notekūdeņus no decentralizētās kanalizācijas sistēmām.

Laika periodā no 2019. gada līdz 2021. gadam BS ūdensapgādes pieslēgumu skaits ir pieaudzis no 820 līdz 833, aktīvais kanalizācijas pieslēgumu skaits 2021. gada beigās – 744.

2022. gadā BS plāno projektēšanas darbus Spilves ciema ūdenssaimniecības attīstībai un tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādi ūdenssaimniecības attīstībai Babītes un Salas

³ Enerģētikas likums, sk. <https://likumi.lv/ta/id/49833-energetikas-likums>

⁴ Izvērtējums šajā daļā būtu papildināms, iesniedzot to KP.

pagastos, kā arī vairāku ūdensapgādes iekārtu izbūvi, kopējās plānotās investīcijas aptuveni EUR 275 tūkst. (finansējuma avoti BS, Pašvaldība, Pašvaldības galvots aizdevums).

2023.–2026. gadā plānoti ūdenssaimniecības būvdarbi Spilves ciemā un Spuņciemā (kopējās investīcijas aptuveni EUR 1,6 milj., finansējuma avoti – Pašvaldības galvots aizdevums un Pašvaldības līdzfinansējums).

2022. gada laikā plānota centralizēto kanalizācijas tīklu paplašināšana, notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izbūve (aplēstais finansējums ir aptuveni EUR 125 tūkst., finansējuma avoti – Pašvaldības finansējums, Pašvaldības galvots aizdevums).

2023.–2026. gadā plānota centralizēto kanalizācijas tīklu izbūve, attīrīšanas iekārtu paplašināšana, atsevišķu posmu pārbūve (aplēstais finansējums ir 4.91 miljoni EUR, finansējuma avoti – Pašvaldības finansējums, Pašvaldības galvots aizdevums).

Pašvaldība sniegusi precizējošu informāciju, ka projektus plānots īstenot, pretendentes izvēloties caur publiskajiem iepirkumiem.

KP atzīst, ka BS sniegtie pamatpakalpojumi ūdenssaimniecības jomā (ūdensapgāde un kanalizācija) – ir atzīstami par stratēģiski svarīgiem pakalpojumiem VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punkta izpratnē, ņemot vērā, ka BS veic pašvaldības autonomo funkciju, nodrošinot sabiedriskos ūdenssaimniecības pakalpojumus Pašvaldības administratīvajā teritorijā. Kā arī BS pārvaldītā ūdenssaimniecības infrastruktūra nav atsavināma vai nododama lietošanā citam komersantam, jo tās izbūvei un attīstīšanai ir tikuši piesaistīti ES finanšu instrumentu līdzekļi.

1.3. Namu apsaimniekošana

Izvērtējumā norādīts, ka BS apsaimniekoto ēku skaits katru gadu samazinās. Uz izvērtējuma veikšanas brīdi BS apsaimnieko 4 ēkas Piņķu ciemā. Pašvaldība un BS nav veikusi aktīvas darbības, lai veicinātu BS apsaimniekoto ēku pāriešanu pie cita apsaimniekotāja. Apsaimniekoto ēku skaits samazinājies apsaimniekošanas maksas pārskatīšanas rezultātā, iedzīvotājiem pārejot pie citiem apsaimniekotājiem. GTB skatījumā, BS pakalpojums būtu jāturpina sniegt līdz brīdim, kad līdz šim apsaimniekoto ēku īpašnieku biedrības pieņems lēmumu par apsaimniekotāja maiņu.

KP ieskatā, namu apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšana ir pamatota un atbalstāma tikai gadījumos, ja ir konstatējami VPIL 88. panta pirmās daļas 1.punktā noteiktie priekšnoteikumi (tirgus nepilnība) vai arī pakalpojumi tiek sniegti pamatojoties uz likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju” 50.panta septīto daļu, kas varētu tikt uzskatīts par izņēmuma gadījumu. Līdz ar to KP atbalsta izvērtējumā izdarīto secinājumu, ka pakalpojuma sniegšana ir izbeidzama (to turpinot sniegt līdz brīdim, kad dzīvojamo namu īpašnieku biedrības pieņems lēmumus par apsaimniekotāja maiņu). Būtu atbalstāms, ka Pašvaldība un BS informē iedzīvotājus par plānoto apsaimniekošanas pakalpojumu sniegšanas pārtraukšanu un veicina iedzīvotāju aktīvāku iesaisti lēmumu pieņemšanā par daudzdzīvokļu ēku apsaimniekotāju maiņu.

2. BS papildpakalpojumi

Izvērtējumā sniegta informācija par BS piedāvātajiem papildpakalpojumiem, kas, galvenokārt, saistīti ar BS sniegtajiem pamatpakalpojumiem ūdensapgādes un namu apsaimniekošanas jomā u.c. pakalpojumi, piemēram, nelieli remontdarbi, elektriķa pakalpojumi, santehniķa pakalpojumi, ūdensskaitītāju uzstādīšana, nomaīņa, plombēšana, veļas vai trauku mazgājamās mašīnas nomaīņa, zāles pļaušana, automašīnas noma ar autovadītāju, traktora noma ar operatoru, lielpabūvju atkritumu savākšana un nodošana pārstrādei u.c. pakalpojumi.

GTB secina, ka šādus pakalpojumus spēj nodrošināt pakalpojumu sniedzēji brīvā tirgū. Vienlaikus Pašvaldība norādījusi, ka pakalpojumu sniegšana tiek piedāvāta, lai novērstu daļēju tirgus nepilnību VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punkta izpratnē. BS nodrošina pakalpojumus samērā plašā teritorijā (attālākā Salas pagasta vieta atrodas aptuveni 20 km no

Babītes centra, vairāk kā 30 km no Mārupes centra un aptuveni 40 km no Rīgas centra), ir konstatētas situācijas, ka pakalpojumu sniedzēji nevēlas uzņemties nelielu darbu veikšanu šajās apdzīvotajās vietās vai nosaka nesamērīgi augstas pakalpojumu cenas. Kā arī pakalpojumus lielākoties piedāvā veikt individuālā darba veicēji, kas savus pakalpojumus piedāvā sludinājumu portālos, tādējādi pastāv arī sniegto pakalpojumu kvalitātes risks.

Attiecībā uz papildpakalpojumiem KP norāda, ka, lai efektīvi izmantotu publiskas personas kapitālsabiedrības pamatdarbības veikšanai nepieciešamos resursus, papildpakalpojumu veikšana var būt attaisnojama, ja izpildās visi turpmāk norādītie kritēriji:

- 1) pakalpojumi būtiski neietekmē tirgu/konkurenci;
- 2) pakalpojumi ir racionāli un cieši saistīti ar pamatpakalpojumu;
- 3) pakalpojumi nodrošina resursu lietderīgu izmantošanu (veicina PPK maksātspēju);
- 4) pakalpojumi nav saistīti ar būtiskām investīcijām no PPK puses.

KP ņem vērā izvērtējumā norādīto informāciju par daļējas tirgus nepilnības pastāvēšanu šo pakalpojumu tirgū, vienlaikus, KP ieskatā, daļa no BS piedāvātajiem papildpakalpojumiem, piemēram, boileru nomaiņa, ūdensmaisītāju, izlietnes nomaiņa u.c.), nav tieši saistīti ar ūdenssaimniecības vai namu apsaimniekošanas pakalpojumiem. Līdz ar to, BS būtu jāatturas no šāda veida pakalpojumu sniegšanas.

Attiecībā uz automašīnas un traktora nomas pakalpojumu, būtiski, ka attiecīgie transportlīdzekļi, kas tiek piedāvāti nomai, ir resursi, kas nepieciešami pamatpakalpojumu nodrošināšanai, bet nomas pakalpojums tirgū tiek piedāvāts, lai racionāli izmantotu šādus BS rīcībā esošos resursus laikā, kad tie nav nepieciešami BS vajadzībām. Vienlaikus ir svarīgi, ka tiek rūpīgi izvērtēta šādu resursu uzturēšanas pamatotība, lai konkrētā papildpakalpojuma sniegšana nebūtu vērtējama jau kā pamatpakalpojums.

Tāpat BS būtu jāvērtē iespēja pakalpojumus, kas saistīti ar ūdenssūkātāju uzstādīšanu un maiņu, piedāvāt apsaimniekoto māju iedzīvotājiem kā ārpakalpojumus, un nesniegt šādus pakalpojumus brīvajā tirgū, ja nav konstatējama tirgus nepilnība.

Attiecībā uz informāciju saistībā ar BS pakalpojumu sniegšanas plašo ģeogrāfisku teritoriju, t.sk. Salas pagastu, KP ieskatā, būtu jāņem vērā tā atrašanās vieta (Salas pagasts robežojas ar Jūrmalas valstspilsētas teritoriju), līdz ar ko, pirmšķietami, iedzīvotājiem būtu iespējams saņemt nepieciešamos pakalpojumus arī no pakalpojumu sniedzējiem, kas atrodas Jūrmalas valstspilsētas teritorijā.

Tādējādi KP aicina Pašvaldību rūpīgi vērtēt nepieciešamību turpināt sniegt izvērtējumā uzskaitītos papildpakalpojumus un uzsver publisko personu īpašo atbildību ievērot konkurences neitralitāti, līdz ar ko, lai novērstu konkurences neitralitātes riskus publiskas personas kapitālsabiedrībām būtu jāatturas no tādu pakalpojumu sniegšanas, ko spētu nodrošināt privātā sektora uzņēmumi. Turpinot šo pakalpojumu sniegšanu Pašvaldībai un BS regulāri patstāvīgi būtu jāveic konkurences neitralitātes risku izvērtējums⁵, lai novērstu iespējamās neatbilstības Konkurences likuma⁶ 14.¹pantam.

Apkopojot šajā atzinumā sniegto KP viedokli, BS darbība sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas jomā, kā arī siltumenerģijas pārvade un sadale var tikt atzīta par atbilstošu VPIL 88.panta pirmās daļas 2.punktam.

Kā iepriekš norādīts šajā atzinumā, izvērtējums būtu papildināms ar informāciju attiecībā uz siltumenerģijas ražošanas un tirdzniecības pakalpojumu sniegšanu.

Tāpat, ņemot vērā, ka administratīvi teritoriālās reformas rezultātā Pašvaldība ir kapitāla daļu turētājs kapitālsabiedrībās, kuru darbības veidi pārklājas (SIA "Mārupes komunālie pakalpojumi" un BS), KP aicina Pašvaldību vērtēt šo kapitālsabiedrību iespējamo

⁵ Sk. Konkurences neitralitātes izvērtēšanas vadlīnijas, <https://www.kp.gov.lv/lv/media/1147/download>

⁶ Konkurences likums. <https://likumi.lv/ta/id/54890>

reorganizāciju, piemēram, tās apvienojot, par secinājumiem iekļaujot informāciju papildinātajā līdzdalības pārvērtēšanas ziņojumā.

Priekšsēdētājs

J. Gaiķis